

Valsts apraksts: Dānija

Korupcijas Novēršanas un apkarošanas biroja
institucionālās un profesionāls kapacitātes paaugstināšana

2006. gada 8. jūnijā

Valsts īss apraksts

Dānija

1. Vispārīga informācija par valsts tiesību sistēmu

Dānijā pastāv konstitucionālā monarhija, un valsts sastāv no Dānijas, Grenlandes un Fāreru salām. Valstī neeksistē viena vienota tiesu sistēma, un tikai Dānija pati ir Eiropas Savienības dalībvalsts¹.

Dānijas tiesību sistēma stingri ievēro civiltiesību tradīcijas. Tiesību principi ir sakārtoti vairākos likumos, daudzi no kuriem tika izstrādāti skandināvu sadarbības rezultātā. Tā tas, piemēram, ir lielākajā daļā ar komercdarbību saistītajā likumdošanā².

Saskaņā ar dāņu civiltiesību tradīcijām likumdošana rakstiskā formā ir nozīmīgākais juridiskais avots. Arī tiesu lēmumi tiek uzskatīti par nozīmīgu likuma avotu, tomēr tiesām nav jāseko iepriekšējam precedentam, pat ja to radījusi tiesu sistēmā augstākstāvoša tiesa. Dāņu tiesu sistēmu ir ietekmējušas kontinentālās Eiropas tradīcijas, īpaši Vācijas.

Tiesas spriešanu Dānijā, galvenokārt, regulē Likums par tiesu varu³. Dānijā pastāv sistēma, kad prasību var pārsūdzēt no vienas instances nākamajā, piemēram, miertiesu lēmumus var pārsūdzēt apgabaltiesās, bet apgabaltiesu lēmumus var pārsūdzēt Augstākajā tiesā. Tā kā parasti lēmumu var pārsūdzēt tikai vienu reizi, Miertiesas lietas reti sasniedz Augstāko tiesu, bet tas varētu notikt gadījumā, ja neatkarīgā Apelācijas komisija atļauj pārsūdzēt lēmumu.

2. Valsts nekustamā īpašuma pārdošana un iznomāšana

Vispārīgi runājot, lielākā daļa nekustamā īpašuma, uz kura atrodas valsts aģentūras un citas publiskās iestādes vai vietas (ieskaitot vairākas pilis), pieder valstij. Arī liela daļa Dānijas mežu ir valsts īpašums. Tas pats modelis pastāv pašvaldību līmenī, kad pašvaldībām pieder zemes gabali, uz kuriem atrodas pašvaldības ēkas.

Tālāk tekstā redzamie grafiki atspoguļo nekustamā īpašuma sadali Dānijā starp valsts un privāto sektoru:

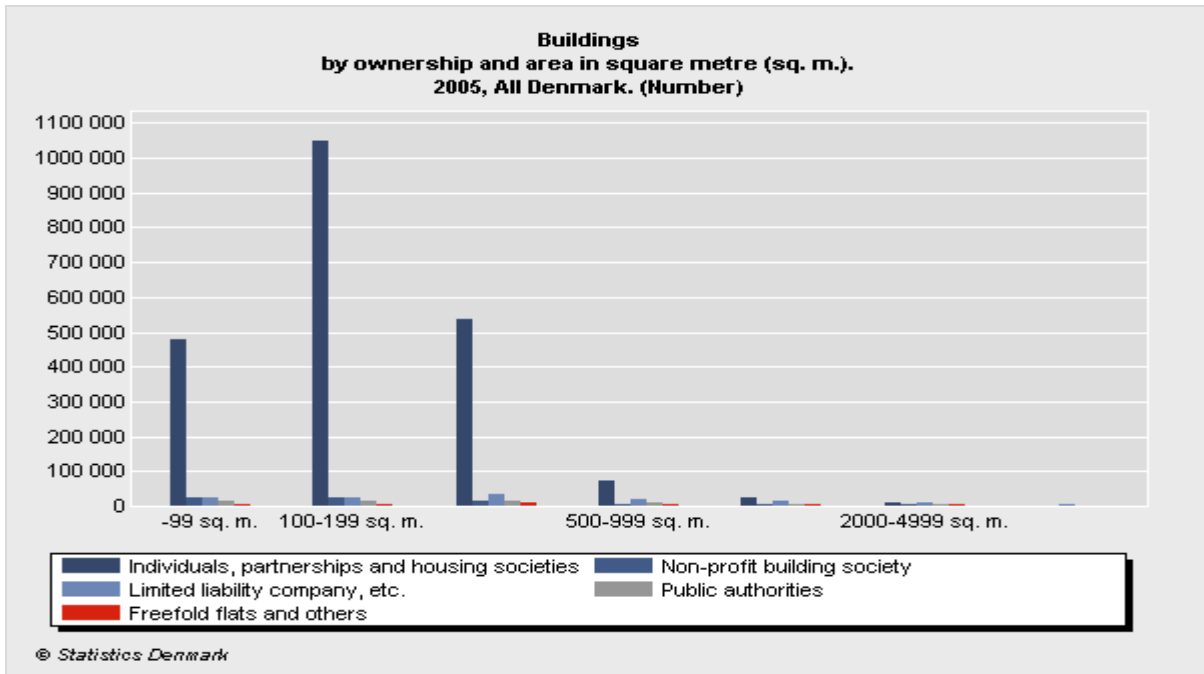
Grafiks Nr. 1 – Īpašuma sadale starp valsts un privāto sektoru, sakārtota pēc konkrēto īpašumu lieluma

Ēkas pēc to īpašnieka un platības kvadrātmetros (km²). Visa Dānija, 2005. (skaits)

¹ Dānija ir Eiropas Kopienas dalībvalsts kopš 1973. gada 1. janvāra.

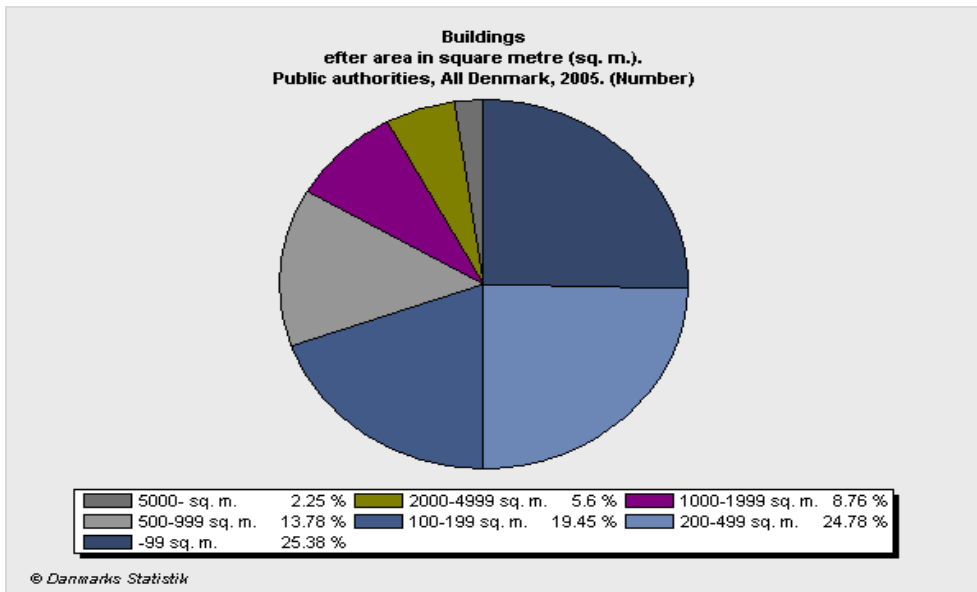
² Ziemeļvalstu padome, www.norden.org

³ Bekendtgørelse nr 910 af 27/09/2005 af lov om rettens pleje, http://www.retsinfo.dk/_LINK_0/0&ACCN/A20050091029

Individuālais īpašums, līgumsabiedrības un celtniecības sabiedrības
 Sabiedrība ar ierobežotu atbildību utt.
 Privāti dzīvokļi un citi
 Bezpeļņas celtniecības sabiedrības
 Valsts iestādes

Grafiks Nr. 2 – valsts īpašuma sadalījums, norādot lielumu un attiecīgos procentus

2.1 Valstij piederoša nekustamā īpašuma pārdošana un iznomāšana

Valstij piederoša nekustamā īpašuma pārdošanu regulē Finanšu ministrijas 2002. gada 13. decembrī izdotais apkārtraksts Nr. 158. Apkārtraksts (saistošs citām ministrijām un valsts līmeņa aģentūrām) nosaka vairākus mehānismus, kas nodrošina, ka valstij piederošs īpašums tiek pārdots ar minimālu korupcijas risku.

Papildus var pieminēt, ka apkārtraksts pieprasa, lai jebkurš valstij piederošs nekustamais īpašums tiktu pārdots, izmantojot valsts iepirkuma procedūru, kad visām ieinteresētajām pusēm jāiesniedz to gala piedāvājumi pēc sludinājumiem gan nacionālajos, gan reģionālajos laikrakstos. Izņēmums šim likumam var būt tikai gadījumā, ja to apstiprina Parlamentārā finanšu komiteja, kurā ir visu parlamentā pārstāvēto partiju pārstāvji.

Aģentūrai, kas pārdod nekustamo īpašumu, jā sagatavo konkursa dokumenti, kas satur informāciju par konkrēto nekustamo īpašumu un pārdošanas nosacījumiem, ieskaitot piedāvājumu iesniegšanas gala termiņu. Saskaņā ar apkārtrakstu visi konkursa dalībnieki drīkst piedalīties piedāvājumu atvēršanā un ir tiesīgi dzirdēt citu iesniegto piedāvājumu summas.

Apkārtrakstā ir skaidri teikts, ka stingri jāievēro EK noteikumi valsts atbalsta piešķiršanai.

Pārdošanas aģentūras var piesaistīt nekustamā īpašuma aģentu procesa realizēšanai.

Nekustamā īpašuma iznomāšanu nenosaka kāds konkrēts likums.

2.2 Pašvaldībai piederoša nekustamā īpašuma pārdošana un iznomāšana

Nekustamā īpašuma pārdošanu reģionālā līmenī nosaka 1968. gada 31. maija "Likuma par pašvaldībām" 68. pants, administratīvā kārtība un 1991. gada 20. jūnija administratīvais lēmums par pašvaldības īpašuma pārdošanu, ko izdevusi Iekšlietu ministrija saskaņā ar 68. pantā minēto pilnvarojumu.

Pašvaldību likuma 68. pants satur galveno prasību, ka pašvaldības nekustamo īpašumu var pārdot tikai, veicot valsts iepirkuma procedūru. Administratīvais lēmums satur pārdošanas procesa faktiskās prasības, ieskaitot piecus ļoti ierobežotus izņēmumus attiecībā uz galveno valsts iepirkuma procedūras prasību⁴.

Vispārīgi runājot, administratīvajā kārtībā noteiktais pārdošanas process ir nedaudz mazāk apgrūtināts nekā līdzīgs process valstij piederošu nekustamo īpašumu gadījumā. Kaut arī piedāvājumu galējam iesniegšanas termiņam joprojām jābūt noteiktam, paziņojumu atļauts ievietot arī tikai reģionālajos laikrakstos, un pašvaldība ir tiesīga brīvi izvēlēties, vai pārdot par augstāko tirgus cenu vai pieņemt ekonomiski visizdevīgāko piedāvājumu. Tomēr izvēlēties ekonomiski visizdevīgāko piedāvājumu var tikai tad, ja pašvaldība paziņojusi par to konkursa dokumentos, izsludinot pārdošanu. Tas nozīmē, ka pašvaldības var ņemt vērā pamatotas pašvaldības „intereses”, izvērtējot visizdevīgāko piedāvājumu.

Jautājums par to, vai konkrētajā pārdošanas gadījumā patiešām pastāv pamatota pašvaldības „interese”, atrodas tā saukto uzraudzības padomju, kas izveidotas katram apgabalam, pārziņā. Šīs uzraudzības padomes sastāv no apgabala gubernatora kā priekšsēdētāja un četriem citiem locekļiem, kurus no savu pārstāvju vidus ievēl apgabala padome. Uzraudzības padome darbojas, izskatot sūdzības, kā arī pēc pašas iniciatīvas. Uzraudzības padomju lēmumi ir pašvaldībām saistoši.

Jāpiebilst, ka uzraudzības padomes veic ļoti rūpīgu pārbaudi, lai noskaidrotu vai pastāv pašvaldības „interese”, un ka ir sastopami vairāki gadījumi, kuros uzraudzības padome ir

⁴ Tie ietver, piemēram, pārdošanu valstij

noliegusi faktu, ka pastāvējusi pašvaldības interese. Šo gadījumu piemēri ietver nekustamā īpašuma pārdošanu vietējiem ražotājiem par cenu, kas zemāka par tirgus cenu, lai uzlabotu [trūkst teksta!]

Pašvaldībai piederošu nekustamo īpašumu (un fizisko īpašumu) pašvaldība var iznomāt tikai tad, ja pastāv pamatota pašvaldības interese, ko var pārbaudīt uzraudzības padomes.

Administratīvajā kārtībā nav nepārprotami norādīts, bet ir skaidrs, ka stingri jāievēro EK noteikumi valsts atbalsta piešķiršanai.

2.3 Sods par korupcijas noziegumiem

Šajā sarakstā minēti pārkāpumi saskaņā ar Dānijas krimināllikumu, kas visbiežāk būs saistīti ar korupciju.

- Līdzdalība īpaši plānotā vai plašā noziegumā (Dānijas krimināllikuma 81. panta 1. punkts (līdzdalība plānotā vai plašā noziegumā saskaņā ar 81. pantu pats par sevi nav noziegums, bet tiek uzskatīts par vainu pastiprinošiem apstākļiem, tiesājot par citiem noziegumiem)
- Kukuļa došana, atrodoties valsts dienestā vai ieņemot vēlētu amatu (122. pants – maksimālais sods 3 gadi ieslodzījumā)
- Kukuļa ņemšana, atrodoties valsts dienestā vai ieņemot vēlētu amatu (144. pants – maksimālais sods 6 gadi ieslodzījumā)
- Nodokļa, honorāra vai maksas pieprasīšana personiska labuma gūšanai, atrodoties valsts dienestā vai ieņemot vēlētu amatu, kam nav attiecīgo pilnvaru (145. pants – maksimālais sods 6 gadi ieslodzījumā)
- Konfidencialas informācijas izpaušana (152. pants – maksimālais sods 6 mēneši ieslodzījumā. Sods var pieaugt līdz 2 gadiem ieslodzījumā, ja informācijas izpaušana notikusi personiskā labuma gūšanai).
- Naudas līdzekļu izšķērdēšana (278. pants – maksimālais sods 1 gads un 6 mēneši. Tomēr sods var pieaugt līdz 8 gadiem vainu pastiprinošos apstākļos)
- Krāpšana (279. pants – maksimālais sods 1 gads un 6 mēneši. Tomēr sods var pieaugt līdz 8 gadiem vainu pastiprinošos apstākļos)
- Amata pārkāpums (280. pants – maksimālais sods 1 gads un 6 mēneši. Tomēr sods var pieaugt līdz 8 gadiem vainu pastiprinošos apstākļos)⁵.
- Kukuļošana privātās juridiskās attiecībās (299. pants – maksimālais sods 1 gads un 6 mēneši ieslodzījumā)
- Krāpšana ar EK līdzekļiem (289A pants – maksimālais sods 4 gadi ieslodzījumā)
- Nelikumīgi iegūtas naudas legalizēšana (290. pants – maksimālais sods 6 gadi ieslodzījumā)

2.4 Līdzekļu izsaimniekošana

Uz līdzekļu izsaimniekošanas jautājumiem Dānijas krimināllikumā vai kādā citā Dānijas likumdošanas aktā, kas attiecas uz šo lietu, nav minēti konkrēti noteikumi. Tomēr ļaunprātīga

⁵ Lietā, kas šobrīd tiek izskatīta, bijušais Dānijas pašvaldības mērs tiek apsūdzēts amata pārkāpumā. Lieta ir aprakstīta 3.2 nodaļā.

valsts naudas līdzekļu izmantošana vai pārtērēšana smagos gadījumos ir sodāms noziegums, kas parasti tiek uztverts kā amata pārkāpums.

Presei (un Dānijas sabiedrībai) ir salīdzinoši plaša pieeja valsts iestāžu dokumentiem saskaņā ar likumu par informācijas atklātību. Tas ietver pieeju lietām, kas satur dokumentus par valsts izdevumiem. Lielākā daļa līdzekļu izsaimniekošanas gadījumu tiek atklāti, pateicoties preses žurnālistu pūliņiem. Ierasts, ka pēc tam pret likumpārkāpējiem tiek ierosināta lieta. Šie gadījumi variē no nekaitīgas līdzekļu pārtērēšanas (viesnīcas utt.), dodoties profesionālu apmācību braucienos uz ārvalstīm, līdz daudz nopietnākas un sistemātiskas līdzekļu izsaimniekošanas.

Lietā, kas šobrīd tiek izskatīta, (bijušais) Fāruma (Farum) apgabala (Dānijas pašvaldība Kopenhāgenas ziemeļos) mērs tiek apsūdzēts amata pārkāpumā, kas, kā izrādās, ir diezgan krietna līdzekļu pārtērēšana.

2.5 Atsavināšana

Dānijā nav konkrētu likumu vai reglamentu, kas attiektos uz atsavināšanas jautājumu. Korupcija, kas saistīta ar atsavināšanu, šķiet ļoti reta parādība. Tomēr, saskaņā ar dāņu likumiem, atsavināšanu lielā mērā var vērtēt tāpat kā izšķērdēšanu, kā kriminālu noziegumu, ja lieta nonāk tiesā.

2.6 Secinājums

Mūsu skatījumā, ir skaidrs, ka korupcija attiecībā gan uz valstij, gan pašvaldībai piederoša īpašuma pārdošanu un iznomāšanu ir ļoti reta parādība, ja tāda vispār eksistē.

3. Ar iepirkumu saistīti jautājumi

Iepirkuma direktīvas Dānijā tika ieviestas ar atsauci (uz atbilstošo ES direktīvu). Viss, ko nosaka Dānijas valsts likumi, ir tas, ka Dānijas pasūtītājiem jāievēro EK iepirkuma direktīvas.

3.1 Valsts ierēdņu atbildība

Dānijā nepastāv konkrēts likums, kas attiektos uz atbildības uzņemšanos iepirkuma gadījumos. Tāpēc vispārīgie noteikumi, kas aprakstīti 2.3 nodaļā, tiks piemēroti attiecībā uz atbildību, veicot iepirkumu. Tas pats attiecas uz valsts ierēdņiem, kas nodarbojas ar iepirkumu. Tomēr tiks piemērots standarta administratīvais likums un praksē izmantotas sankcijas, sākot no brīdinājumu izteikšanas līdz tūlītējai atbrīvošanai no darba, ja valsts ierēdnis izrāda neattaisnojamu nolaidību, veicot iepirkuma procesu.

3.2 Sūdzību mehānismi / iepirkuma noteikumu realizēšana

Jā kompānija Dānijā uzskata, ka tās piedāvājums nav ticis objektīvi novērtēts valsts iepirkuma procedūrā, kompānija var izvēlēties iesniegt sūdzību tieši Sūdzību izskatīšanas padomei vai parastā tiesā („tiesas ceļā”), vai risināt jautājumu mazāk formālā ceļā ar Dānijas konkurences pārvaldi („neformāls problēmas risinājums”).

Valsts iepirkuma Sūdzību izskatīšanas padome ir specializēta valdības iestāde, kas saskaņā ar likumu izveidota, lai darbotos kā pārbaudes orgāns, kā pieprasa divas direktīvas par tiesisko aizsardzību. Tā darbojas gandrīz kā tiesas izpildinstitūcija. Tās funkcija ir uzklaut sūdzības un izšķirt strīdus, kas radušies no pamatotiem pārkāpumiem attiecībā uz ES valsts iepirkuma noteikumiem.

Sūdzību izskatīšanas padomes lēmumu pārsūdzēšanas gadījumā tos izskata parastās tiesas.

Sūdzības iesniegšana Sūdzību izskatīšanas padomei par pamatotiem pārkāpumiem attiecībā uz ES valsts iepirkuma noteikumiem ir viena iespēja. Alternatīva iespēja ir iesniegt šo sūdzību tiešā ceļā parastajai tiesai vai kopš 1996. gada Dānijas konkurences pārvaldei. Kamēr nav precedenta pirmās alternatīvas izmantošanai, otrā tiek izmantota samērā bieži.

Tomēr daži padomes lēmumi pēc tam tiek izskatīti tiesā.

Sūdzību izskatīšanas padome ir neatkarīga administratīva padome, kas izveidota, lai uzklautu sūdzības, kas attiecas uz ES noteikumu pārkāpumu, pieņemot lēmumu par uzvarētāju. Padomes kompetencē ir gan valsts iepirkuma direktīvu, gan Līguma par nediskriminēšanu un preču un pakalpojumu brīvu kustību nosacījumu ievērošana.

Sūdzību izskatīšanas padome reaģē tikai uz sūdzības iesniegšanu, t.i., konkrētu lietu. Tādējādi padome nav pilnvarota sniegt juridisku slēdzienu teorētiskā plāksnē.

Maksa par Sūdzību izskatīšanas padomei iesniegtas sūdzības izskatīšanu ir DKK 4000 (attiecīgi € 500).

Praksē Sūdzību izskatīšanas padome izskata lietu, daudzējādā ziņā līdzīgi, kā to dara tiesā. Tomēr padome var pievērst uzmanību problēmām, kas nav minētas sūdzībā. Patiesībā, lielākoties, Sūdzību izskatīšanas padome atrod un norāda uz neskaitāmām kļūdām, kas nav pieminētas sūdzībā.

Sūdzību izskatīšanas padomei ir nepieciešami apmēram 5 līdz 6 mēneši, lai pieņemtu lēmumu attiecībā uz sūdzību, kas tai iesniegta.

Saskaņā ar Dānijas likumdošanu, ieviešot divas direktīvas par tiesisko aizsardzību, Sūdzību izskatīšanas padomes vara ir šāda: Sūdzību izskatīšanas padome var vai nu noraidīt lietu, piemēram, ja tā neatbilst tās kompetencei, vai iedziļināties tās būtībā, daļā vai visā. Pēdējā gadījumā padome var 1) anulēt pretlikumīgus lēmumus, 2) pieņemt starplēmumu, kura gadījumā iepirkuma konkursa uzvarētāja noteikšana tiek atlikta, vai 3) likt pasūtītājam/ personai pakļauties likumiem (legalizēt tās rīcību). Tomēr Sūdzību izskatīšanas padomei nav tiesību atcelt jau noslēgtu līgumu.

Pasūtītāji/ personas ir pakļauti sodam, ja iepirkuma noteikumi ir pārkāpti. Turklāt, to nespēja pakļauties Sūdzību izskatīšanas padomes izdotam aizliegumam vai paziņojumam par likuma izpildi, sliktu nodomu vadītiem vai izrādot neattaisnojamu nolaidību, ir sodāma ar naudas sodu. Lai ierosinātu krimināllietu pret pasūtītāju, par to ir jāinformē prokuratūra. Kriminālprocess nekad nav uzsākts, ierosinot lietu pret valsts institūciju kā pasūtītāju par iepirkuma noteikumu pārkāpšanu.

Sūdzību izskatīšanas padome var nodarboties arī ar prasību pret pasūtītāju par zaudējumu radīšanu, ko iesniedz kompānija, kas cietusi zaudējumus, pasūtītājam pārkāpjot iepirkuma noteikumus. Vairākos gadījumos padome ir piespriedusi pasūtītājam atmaksāt būtiskus zaudējumus kompānijām, kas cietušas zaudējumus.

Lai arī iespējams, tomēr sūdzības attiecībā uz iepirkuma noteikumu pārkāpumiem, kā minēts iepriekš, sākotnējai izskatīšanai tiek iesniegtas Sūdzību izskatīšanas padomei nevis parastajās tiesās, cik mums zināms.

3.3 Nosacījumi valsts iepirkuma likuma normu piemērošanai

Dānijas iepirkumu likumdošana nosaka, ka pasūtītājam Dānijā jāievēro EK iepirkuma direktīvas. Tas dabiski nozīmē, ka dāņu nosacījumi ir tādi paši kā direktīvu nosacījumi. Tomēr Finanšu ministrija 1994. gada 1. martā ir izdevusi apkārtrakstu, kas liek valsts iestādēm ievērot iepirkuma direktīvas iepirkumiem virs DKK 500 000 (aptuveni € 67000).

Atkarībā no iepirkuma summas pasūtītāji ir spiesti pakļauties direktīvu vispārīgajiem iepirkuma noteikumiem (proti, nodrošināt atbilstošu konkurenci, caurredzamību un vienlīdzīgu vērtēšanu).

Dānijas konkurences aģentūra ir izdevusi patiešām apjomīgus vispārīgos norādījumus, skaidrojot jaunās iepirkuma direktīvas. Norādījumos sevišķi uzsvērts, ka pasūtītājiem jāievēro direktīvu vispārīgie iepirkuma noteikumi pat attiecībā uz mazākiem iepirkumiem.

Kā rāda mūsu pieredze, Dānijas pasūtītāju vidū ir plaši pieņemts, ka iepirkuma noteikumi ir stingri jāievēro visos iepirkumos.

3.4 Centralizētais iepirkums

Centralizētie iepirkumi Dānijā tiek izmantoti visnotaļ plaši. Sūdzību izskatīšana attiecībā uz centralizētajiem iepirkumiem, ieskaitot uzvarētāja noteikšanu, atrodas Sūdzību izskatīšanas padomes kompetencē.

Eksistē valsts centralizētā iepirkuma institūcija SKI, kas veic centrālos iepirkumus, kuros var piedalīties visas Dānijas valsts institūcijas. Bet katra valsts iestāde drīkst veikt individuālus iepirkumus.

Centralizēto iepirkumu kopējais apjoms (SKI veiktais) ir aptuveni 0,5 miljardi eiro gadā. Kopējie iepirkumu apjomi reģionālajā un vietējā līmenī nav zināmi.